

4. Рибачук М. Аналіз концепцій сучасних моделей виборчих систем / М. Рибачук, Б. Райковський // Політичний менеджмент. – 2009. – № 3 (39). – С. 46–59.
5. Вагіна О. Змішана виборча система: світовий досвід застосування / О. Вагіна // Вибори та демократія. – 2011. – № 1. – С. 29–37.
6. Бучин М. Порівняльний аналіз основних виборчих систем: проблема вибору оптимальної моделі виборчої системи для України у плані дотримання демократичних принципів виборів / М. Бучин, І. Федорій // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2009. – Вип. 21. – С. 58–62.
7. Виборча реформа: що потрібно змінити? [Електронний ресурс] // Українська правда. – 2017. – Режим доступу : <http://vybory.pravda.com.ua/articles/2017/10/19/7149484/>

Гардзель Назарій Васильович
студент магістратури
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Історія розвитку міжнародного законодавства про геноцид

Геноцид є найтяжчим видом злочину, який несе за собою міжнародно-правову відповідальність країн в яких він відбувався, а також притягнення до відповідальності осіб, що скоїли даний злочин. Загальні положення «Конвенції про попередження злочину геноциду і покарання за нього» були визнані практично усіма державами світу та були включені до загального міжнародного права. Проте усвідомлення світовою спільнотою суспільної небезпеки таких дій та їхня правова оцінка відбулася лише в середині ХХ ст, а засідання міжнародних трибуналів по засудженню осіб винних у скоєнні геноциду триває й зараз. Тому вищезазначені твердження обумовили необхідність дослідження історії розвитку міжнародного законодавства про геноцид.

Особливості історії розвитку міжнародного законодавства про геноцид досліджували та аналізували у своїх працях С. Мохончук [8], Р. Ребриш [10], В. Головченко [2], А. Бакаєв [1] та ряд інших вчених.

Геноцид є найтяжчий вид міжнародного злочину в правовому контексті, котрий застосовується до представників певних народів за їх приналежність до національної чи релігійної спільноти з метою їхнього фізичного знищення.

Питання про юридичне обґрунтування злочинів, що стосуються масових знишень окремих груп людей розпочато в середині 1930-х рр. Одним із перших, хто почав досліджувати та юридично обґрунтовувати «акти знищення, спрямовані проти етнічних, соціальних, релігійних груп населення» був єврей за релігійною приналежністю, поляком за походженням та американцем за громадянством - Рафаель Лемкін [7, с. 21–22].

Поняття «геноцид» з етимологічної точки зору значення слова, латинською перекладається як «genos» (рід, плем'я), «caedo» (знищувати, вбивати). Відповідно значення поняття геноцид – крайня форма перетворення расистських ідеологій в життя [8, с. 356].

Цікавим є те, що в радянський період як в УРСР так і в СРСР до 1960-го р. в тлумачних словниках такого терміну не існувало. Одою із перших праць радянських науковців де трактується термін «геноцид» був словник російської мови

С. І. Ожегова. Геноцид трактувався як знищення окремих груп населення, цілих народів в мирний або військовий час за расовими, національними або релігійними мотивами, найтяжчий злочин проти людства [9, с. 147–148].

Дослідники вважають, що головним чинником міжнародно-правового механізму боротьби з міжнародними злочинами в тому числі й злочини геноциду мають бути Рада безпеки ООН, Міжнародний суд ООН та Міжнародний кримінальний суд [1, с. 27].

Процес міжнародного юридичного визнання геноциду в сучасному розумінні цього слова був розпочатий на 55 пленарному засіданні від 11 грудня 1946 р. № 96 (1) «Злочин геноциду», в основу якого ввійшли основні напрацювання Рафаеля Лемкіна.

Головними рішеннями по цьому питанню стало трактування геноциду як відмову в визнанні права на життя окремих груп людей. Покарання за злочин геноциду є питанням міжнародного значення. Тому Генеральна асамблея стверджує, що з точки зору міжнародного права геноцид є злочином, який засуджується цивілізованим світом. Особам, які здійснювали геноцид, в цілях попередження подібного злочину ухвалювати юридичні показання [11].

Важливим рішенням пленарного засідання Генеральної Асамблеї було ухвалення постанови щодо розробки конвенції, яка б юридично засуджувала прояви геноциду у світі та боролася з ним. Така конвенція була прийнята і відкрита для підписання 9 грудня 1948-го р., та мала назву «Конвенція про попередження злочину геноциду та покарання за нього». Набула чинності конвенція 12 січня 1951-го р., а 18 березня 1954-го р. Радянський союз ратифікував цю конвенцію [6].

Конвенції містила в собі напрацювання рішення пленарного засідання Генеральної асамблеї від 11 грудня 1946 р. з доповненнями. Зокрема II стаття описує такі дії, які можуть застосовуватися під час геноциду як навмисне створення життєвих умов для знищення тієї чи іншої групи осіб, заходи, які б запобігали народження дітей та інше. Стаття III Конвенції 1946 р. передбачала покарання таких дій як геноцид, змову з метою здійснення геноциду, пряме публічне підбурювання геноциду, співучасть у геноциді та замах на геноцид [10, с. 133].

У міжнародному праві за вчинення геноциду настає лише кримінальна відповідальність фізичних осіб. Це зменшує дію міжнародного права. Слід зазначити, що геноцид в переважній більшості випадків, не можливий без участі країни, відповідно здійснюється органами публічної влади та забезпечується й реалізується переважно за участю правоохоронних та силових структур цієї ж або іншої країни. Тому факт відповідальності країни є очевидним та має підтвердження у IX статті Конвенції: «Суперечки між державами-учасницями з приводу тлумачення застосування, виконання цієї конвенції, передаються на розгляд Міжнародного суду справедливості (який був заснований у 1945 р.)» [6].

Слід зазначити, що конвенції досі критикується окремими істориками та соціологами. Зокрема, М. Хасан Какар у книзі «Афганістан: радянське вторгнення та афганська відповідь, 1979–1982» стверджує, що міжнародне визначення геноциду занадто обмежене, воно повинно включати політичні групи чи інші групи, які визнаються нападниками [2, с. 11].

Стаття I Конвенція про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства від 26 листопада 1968-го р. визначає принцип, який говорить про те, що не існує терміну давності злочину проти людства, військові злочини, в тому числі злочину геноциду [5].

Стаття IV Декларація ООН про расу та расові заборони (упередження) від 27 листопада 1978-го р. визнає апартеїд та геноцид злочинами проти людства, а у статті X вказується зобов'язання не допустити та захистити усі народи світу від злочинів проти людства [3].

Конвенція 1998 р, присвячена п'ятдесятиї річниці попередження злочину геноциду і покарання за нього, наголошує на важливості боротьби із проявами геноциду та підтвердила прагнення ООН не допустити появу нових випадків геноциду [4].

У 1990-х р. починається активна робота по створенню судів, які займаються розслідуванням злочину геноциду. Так, Римський статут міжнародного кримінального суду затвердив види злочинів, котрі потрапляють під юрисдикцію суду, серед яких були й злочини геноциду та злочини проти людяності. Цей статут також визначив перелік злочинів, які можна вважати геноцидом [12].

Загалом під егідою та за ініціативою ООН створено низку судів, які розглядають справи щодо геноциду. Зокрема, Міжнародний кримінальний трибунал по колишній Югославії (1993 р.), Міжнародний кримінальний трибунал по Руанді (1994 р.), Спеціальний суд по Сьєрра-Леоне (2000 р.) і Надзвичайні палати в судах Камбоджі (2006 р.) розглядають справи осіб, підозрюваних у скоєнні злочинів проти людяності.

Проаналізувавши історію розвитку міжнародного законодавства про геноцид з позиції сьогодення, постає необхідність визнати важливість закріплення на міжнародно-правовому рівні злочину геноциду з метою засудження винних у цих злочинах, а також не допуску нових проявів цього найтяжчого виду злочину у міжнародно-правовому контексті.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бакаєв А. А. Досвід зарубіжних країн щодо відповідальності за геноцид / А. А. Бакаєв, В. І. Гриц. – К. : Наукова думка, 2012. – 151 с.
2. Головченко В. І. Трагедії геноциду в постбіполярному світі й проблема відповідальності за них / В. І. Головченко // Міжнародні відносини серія «Політичні науки». – 2017. – Вип. 14. – С. 26.
3. Декларація про расу та расові заборони [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_906
4. Конвенція п'ятдесятої річниця про попередження злочину геноциду і покарання за нього [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_633
5. Конвенція про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_168
6. Конвенція про попередження злочину геноциду та покарання за нього [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_155/print6933316120040115
7. Лемкін Р. Радянський геноцид в Україні (стаття 28 мовами). / [ред. Р. Сербин, упор. О. Стасюк]. – К. : Майстерня книги, 2009. – 208 с.
8. Мохончук С. М. Злочин геноциду: історичне визначення та конвенціональне закріплення у міжнародному кримінальному прав / С. М. Мохончук // Університетські наукові записки. – 2011. – № 3(39). – С. 357–361.

7. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов. – [15-е изд.]. – М. : Русский язык, 1984. – 780 с.
8. Ребриш Р. І. Геноцид як злочин проти безпеки людства / Р. І. Ребриш // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – Вип. 41. – С. 133–135.
9. Резолюція ООН від 11 грудня 1946 року [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Генеральної асамблеї ООН. – Режим доступу: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/035/53/IMG/NR003553.pdf?OpenElement>
10. Римський статут міжнародного кримінального суду [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_588

Коцута Ганна Володимирівна
студентка магістратури
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Охорона та захист авторських прав в Україні

Сучасні процеси українського державотворення поєднані з прагненням України до партнерства з країнами ЄС та посиленням міжнародного співробітництва зумовлює необхідність чіткішого регулювання і захисту авторських прав. За роки незалежності України було розроблено, прийнято і впроваджено в дію блок законодавчих актів про інтелектуальну власність, накопичено досвід застосування цього законодавства, виявлено його суперечливі положення, уразливі місця, певні неузгодженості тощо. За останні роки чинні закони України про інтелектуальну власність було істотно оновлено, приведено у відповідність до міжнародних угод з інтелектуальної власності, враховано новітні вимоги ринкових відносин.

Загальновідомо, що авторське право поширюється на твори науки, літератури і мистецтва, що є результатом творчої діяльності людини. Це сукупність прав, які належать автору у зв'язку зі створенням і використанням творчого доробку, що набули правової охорони. Охорона авторських прав забезпечується шляхом встановлення законодавством різних видів юридичної відповідальності за порушення цих прав.

Чинне законодавство України щодо інтелектуальної власності заклало засади правової охорони результатів інтелектуальної творчої діяльності. Проте, оцінюючи його в цілому позитивно, вчені визначають окремі недоліки: воно не завжди послідовне, містить суперечливі положення та приписи, часто не узгоджені між собою, присутні прогалини тощо. Але найуразливішою є система захисту прав інтелектуальної власності, визначена цим законодавством.

Захист права інтелектуальної власності – це система правових засобів, які вживаються спеціально уповноваженими на це державними органами (органи виконавчої влади, адміністративні органи, суди) для захисту суб'єктивних прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Розрізнять дві основні форми захисту авторського права – неюрисдикційну і юрисдикційну. До неюрисдикційної форми захисту відносять дії громадян і організацій стосовно захисту авторського права, що охороняються законом. Вони здійснюються самостійно, не звертаючись по допомогу до державних або інших компетентних органів. Згідно зі ст. 19 Цивільного кодексу України самозахистом є